

Asia: VN/11745/2019

Luonnos hallituksen esitykseksi laiksi ympäristövahinkorahastosta

Lausunnonantajan lausunto

Luku 1 Asian tausta ja valmistelu

-

Luku 2 Nykytila ja sen arviointi

-

Luku 3 Esityksen tavoitteet

-

Luku 4 Ehdotukset ja niiden vaikutukset

-

Luku 5 Muut toteuttamisvaihtoehdot

-

Luku 8 Lakia alemman asteinen sääntely

-

Luku 10 Toimeenpano ja seuranta

-

Luku 12 Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys

-

Lakiehdotus säännöskohtaisine perusteluineen

1 luku Yleiset säännökset (1–5 §)

-

2 luku Ympäristövahinkomaksu (6–12 §)

Kainuun ELY-keskus on perehtynyt esitysluonnokseen ja lausuu asiasta vain ympäristövahinkomaksun (6-12 §) sekä korvausmäärän osalta kaivostoiminnan näkökulmasta.

Ehdotuksen mukaan ympäristövahinkomaksun maksuvelvolliset toiminnot jaetaan kaivostoiminnan osalta viiteen eri vuosittaisten maksujen maksuluokkaan sekä kertamaksuluokkaan. Kaivostoiminnan (malmien tai mineraalien kaivaminen) osalta vuosittaisten maksujen maksuluokat jakautuvat seuraavasti:

maksuluokka 1:

- a. Kaivostoiminta, johon kuuluu yksi tai useampi suuronnettomuuden vaaraa aiheuttava kaivannaisjätteen jätealue
- b. Rikastamo tai muu toiminta, jonka yhteydessä on yksi tai useampi suuronnettomuuden vaaraa aiheuttava rikastusjätteen jätealue
- c. Kaivostoiminta tai rikastamo, johon kuuluu kaatopaikka, jonka toiminnassa käsitellään tai varastoidaan ammattimaisesti tai laitospäisesti vaarallisia jätteitä ja johon tuodaan enemmän kuin 10 tonnia jätettä vuorokaudessa tai jonka kokonaiskapasiteetti on enemmän kuin 25 000 tonnia, lukuun ottamatta pysyvän jätteen kaatopaikkaa

maksuluokka 2:

- a. Rikastamo tai muu toiminta, jonka yhteydessä on yksi tai useampi muun kuin pysyvän kaivannaisjätteen jätealue, ei kuitenkaan maksuluokassa 1 tarkoitettu toiminta

maksuluokka 3:

- a. Kaivostoiminta, johon kuuluu yksi tai useampi muun kuin pysyvän jätteen kaivannaisjätteen jätealue, ei kuitenkaan maksuluokissa 1 tai 2 tarkoitettu toiminta

maksuluokka 4:

- a. Rikastamo tai muu toiminta, jonka yhteydessä on yksi tai useampi pysyvän kaivannaisjätteen jätealue, johon sijoitetaan rikastusjätettä

maksuluokka 5:

a) kaivostoiminta ja muu kuin seuraavassa tarkoitettu koneellinen kullankaivuu, jossa kaivettavien maamassojen määrä on alle 500 m³ vuodessa pintamaat mukaan lukien ja työskentelyaika enintään 50 vuorokautta vuodessa eikä toimintaan tarvita vesilain mukaista lupaa tai oikeutta.

b) malmin tai mineraalin rikastamo;

Kertaluonteisen ympäristövahinkomaksun veloitteen piirissä malmien tai mineraalien kaivamisen tai maaperän aineisten oton osalta ovat:

a) kivenlouhimo tai sellainen muu kuin maanrakennustoimintaan liittyvä kivenlouhinta, jossa kiviainesta käsitellään vähintään 50 päivää;

b) kiinteä murskaamo tai kalkkikiven jauhatus tai sellainen tietylle alueelle sijoitettava siirrettävä murskaamo tai kalkkikiven jauhatus, jonka toiminta-aika on yhteensä vähintään 50 päivää;

c) Turvetuotanto ja siihen liittyvä ojitus;

d) Koneellinen kullankaivuu, kun kaivettavien maamassojen määrä on alle 500 m³ vuodessa pintamaat mukaan lukien ja työskentelyaika enintään 50 vuorokautta vuodessa eikä toimintaan tarvita vesilain mukaista lupaa tai oikeutta;

e) Asfalttiasemat;

Kainuun ELY-keskus pyytää lainsäätäjää kiinnittämään huomioita siihen ovatko kaikki toiminnot malmien ja mineraalien kaivamisen osalta huomioitu luonnoksen liitteiden 1 ja 2 maksuluokissa.

Kainuun ELY-keskus huomauttaa, että maksuluokista ei esimerkiksi käy ilmi mihin luokkaan sijoittuvat kaivokset ja louhokset, joilla on yksi tai useampi pysyvän jätteen sivukivialue, ja kysyykin puuttuuko maksuluokasta 5 luokka "Kaivostoiminta, johon kuuluu yksi tai useampi pysyvän jätteen kaivannaisjätteen jätealue, ei kuitenkaan maksuluokissa 1, 2, 3 tai 4 tarkoitettu toiminta"?

Kainuun ELY-keskus toteaa, että ympäristövahinkomaksuluokat huomioivat ympäristövahinkoihin liittyvää riskiä, mutta eivät toiminnan mittakaavaa, joka on merkittävä vahingon suuruuden ja korvausmäärän kannalta. Toimijan kokoluokka on kaivostoiminnassa suoraan verrannollinen mahdollisten ympäristövahinkojen suuruusluokkaan, vaikka vahinkotapauksia voi esiintyä niin pienikokoisten kuin suurtenkin toimijoiden aiheuttamina ja maksukyvyttömyysriski ei ole suoraan verrannollinen toimijan kokoluokkaan. Huomioimalla ympäristövahinkomaksussa toiminnan koko, kuten ympäristöluvan sallima vuosittainen maksimilouhintamäärä ja kaivannaisjätteen jätealueiden kokonaispinta-ala tai jätteiden kokonaismäärä, olisi voitu ottaa huomioon toiminnan suuruusluokka ja toimintaan liittyvän ympäristöriskin suuruus, jotka yhdessä ovat suoraan verrannollisia mahdollisten ympäristövahinkojen korvausmäärien suuruuteen. Tämä olisi mahdollistanut suurimpien maksujen kohdistumisen niille toiminnanharjoittajille, joiden mahdollisten ympäristövahinkojen suuruusluokka on moninkertainen suhteessa pieniin toiminnanharjoittajiin.

9 §:n osalta Kainuun ELY-keskus toteaa, että lainsoveltajan näkökulmasta olisi selkeintä, jos pykälässä olisi määritelty kaivostoimintaa koskevan vuosittaisen maksuvelvollisuuden päättyvän sen vuoden lopussa, kun valvontaviranomainen on tarkastanut jätealueen ja hyväksynyt käytöstä poistamisen (vrt. kaivannaisjäteasetus (190/2013) 14 §).

3 luku Korvaukset ja avustukset (13–23 §)

17 §:n osalta Kainuun ELY-keskus huomauttaa, että yhdestä korvattavasta tapahtumasta maksettava korvauksen määrä, enintään 30 miljoonaa euroa, on pieni suhteessa kaivostoiminnasta mahdollisesti aiheutuviin ympäristövahinkoihin eikä käytännössä mahdollistaisi maksukyvyttömyystilanteessa esimerkiksi keskikokoisen metallimalmikaivoksen kaivannaisjätteen jätealueiden sulkemista parhaan käyttökelpoisen tekniikan mukaisella peittorakenteella sekä kaivannaisjätteen jätealueiden suotovesien ja louhoksen ylivuotovesien käsittelyn järjestämistä maksukyvyttömyystilanteessa, jossa esimerkiksi jo asetettu vakuus jätehuollon järjestämiseksi olisi ollut liian pieni suhteessa tarvittaviin sulkemis- ja jälkihoitotoimiin. Korvaussumma on myös hyvin pieni ajatellen mahdollisesta rikastushiekka-altaan padonmurtumisesta aiheutuvasta onnettomuudesta seuraavia kunnostus- ja jälkihoitotoimia tai ennalta arvaamattomasta maaperän ja pohjaveden pilaantumisesta aiheutuvia kunnostuskustannuksia. Kainuun ELY-keskus suositteleeekin lainsäätäjää harkitsemaan voisiko korvauksen enimmäismäärä olla 100 miljoonaa euroa, joka olisi suuruusluokaltaan realistinen suhteessa kaivostoimialan mahdollisten ympäristövahinkojen ennallistamisesta aiheutuviin kustannuksiin.

4 luku Ympäristövahinkorahaston hallinto ja talous (24–31 §)

-

5 luku Oikaisumenettely ja muutoksenhaku (32–34 §)

-

6 luku Erinäiset säännökset (35–36 §)

-

7 luku Voimaantulo- ja siirtymäsäännökset (37–40 §)

-

Muita huomioita esityksestä

Muut kommentit esityksestä

-

Myllyoja Sari

Kainuun ELY

Nieminen Soile

Kainuun elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus - Ympäristö ja
luonnonvarat -vastuualue